

El pes dels instints

Émile Zola se'l considera el pare del naturalisme, el corrent artístic que va posar el punt final a la correcció del sentiment romàntic que havia començat, en el seu moment, amb l'aparició del romanticisme. Es fa difícil deslligar aquesta progressió del cultural de l'evolució de la societat en què es produïa –l'europea–. La progressiva i irreversible implantació de les mecàniques socials de la industrialització va comportar la deshumanització de l'individu i, posteriorment, la de les masses. La persona passava a formar part de la màquina no com a senyora sinó com a peça d'un engranatge general que cada vegada necessitaria menys participació humana. Aquesta pèrdua d'identitat, aquesta desvalorització dels valors i les capacitats del jo –individual i col·lectiu– que el romanticisme havia glossat amb tanta vehemència, no podia ser deixada de banda de cap de les maneres: la intel·lectualitat la plasmava amb el realisme, amb la descripció desapassionada dels fets que es produïen, amb voluntat notarial.

Amb Zola, el realisme se situa en el següent estadi de la seva evolució: a partir de la publicació de l'obra del francès, l'observació es fa científica i els fets apareixen acompanyats d'assaigs sobre els perquè que els motiven. Les persones passen a ser ratolins de laboratori i, també, éssers sense voluntat que es mouen com a conseqüència del sotmetiment a forces superiors que els tenen, ja de manera definitiva, molt poc en compte. *La bèstia humana*, que apareix el 1890, dinou anys després que Zola hagués encetat el cicle novel·lístic *Els Rougon-Macquart*, és una mostra excelsa de la perfecció a què el seu creador havia conduït el moviment naturalista. Els seus personatges responen, tots i sense excepcions, a la denúncia del títol de la novel·la, que cal no enllaçar erròniament amb només un dels caràcters que transiten sense consciència unes pàgines denses en què, com passa sempre en la bona literatura –tan cara de llegir avui en dia– té més importància allò que llisca sota les paraules escrites que no pas els mots que actuen com a continent. Zola crea un laboratori narratiu amb dos pols de tensió dramàtica que funcionen per acció, l'un, i per omissió, l'altre.

Castrats pel sotmetiment

Els personatges zolians, incapaçs de transcendir la seva migradesa i castrats pel sotmetiment a unes regles socials de què no poden prescindir atesa la seva posició, baixa, en la jerarquia del poder, ignoren el poder de la consciència i es mouen en funció de l'instint animal que exigeix la satisfacció immediata

d'allò que es pugui percebre com una necessitat o l'eliminació, fins i tot si el seny la demostra imprudent i desaconsellable, d'allò que es viu com una amenaça.

Zola és coherent en la seva proposta i banya bona part dels seus personatges en aquesta metzina que els condemna sense remei mentre els manté ignorants de les opcions que els podrien ser possibles. De l'altra banda, per accentuar el patetisme dels seus

L'apunt

Émile Zola (París, 1840-1902) va quedar orfe de ben jove i va haver de patir misèries abans de convertir-se en periodista, una professió que no va abandonar ni quan va arribar l'èxit amb les seves novel·les. Va estar involucrat en moltes polèmiques, com la defensa de Manet i els impressionistes. També va advocar per la defensa de Dreyfuss mentre denunciava el complot militar i escrivia el famós *J'acuse*.

personatges principals, la misèria que crida a la commiseració, l'autor treballa amb mà destra quan presenta els contrapunts: la bestialitat –en oposició a la racionalitat– la pateixen tan sols aquells a qui sotmet al càstig de la mirada científica. És ben diferent la caracterització amb què presenta els –pocs– personatges a què vol atribuir poder real. Aquests sí que són capaços de distanciar-se de la urgència del moment i aplicar a les seves decisions el poder que emana del càlcul de les estratègies.

Prèsència de les màquines

I, presidint-ho tot, la referència constant a les màquines. Les locomotores, com a sinònim de progrés, constitueixen l'exemple perfecte de la màquina que avança amb la bellesa i la fredor de la tecnologia i que, metafòricament i literal, arrossega al darrere, sempre al darrere, els humans a qui fa veure que serveix per emmascarar el fet que, en realitat, són els servidors, tan contents com enganyats.

La bèstia humana, anciana però no vella, manté encara avui en dia tot el seu poder. I fa pensar. *

LA BÈSTIA HUMANA

Émile Zola

Traducció: Josep M. Muñoz Lloret

Editorial: L'Avenç

Barcelona, 2014

Pàgines: 325

Preu: 21 euros

Zola, pintat per Manet, va dur 'La bèstia humana' a la perfecció del corrent naturalista ARXIU